

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Oliver Ågren

Handel eller förvaltning - vad innebär klassificeringen för aktieägaren?

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Mats Tjernberg

Termin: HT 2020

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRKORTNINGAR	5
1 INLEDNING	6
1.1 Problembakgrund	6
1.2 Syfte och frågeställningar	7
1.3 Avgränsningar	7
1.4 Metod och material	8
1.5 Disposition	10
2 FÅMANSFÖRETAG	11
2.1 Bolagets struktur	11
2.2 Skatt på innehav av aktieportföljer	12
2.3 Beskattning av aktieägare	13
3 VÄRDEPAPPERSRÖRELSE ELLER KAPITALFÖRVALTNING	15
3.1 Kapitalförvaltning	15
3.1.1 Näringsbetingade andelar	15
3.1.2 Kapitalplaceringstillgångar	17
3.1.3 Karaktärsbyte	17
3.2 Värdepappersrörelse	18
3.3 Gränsdragningen i IL	22
3.3.1 Bedömningsgrunder	22
3.4 Handeln ändrar karaktär	26
4 DELÄGARES VERKSAMHET	28
5 SLUTSATS	31
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	35
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	37

Summary

When a limited liability company's operations consist of managing one or more equity portfolios, a number of issues will arise. One of these is the tax consequences of this activity. The answer to this question requires certain assessments and can result in two conclusions - either that the business is classified as securities business or that the business is classified as asset management, which means that different tax rules become applicable depending on this classification.

For shareholders in limited liability companies, it is relevant whether the units, or shares, at their disposal are qualified or not. This assessment is made on the basis of the partner's activity in the company and ultimately in what qualitative impact the work has on the company's profit generation.

Based on the observations above, the purpose of the thesis has been to account for these respective forms of activity that are relevant for limited liability companies that invest in shares or other co-ownership rights. In addition, the intention has been to study the co-owner's activity and how this affects the profit, the so-called 3:12 rules. Finally, the thesis 'third issue has also been discussed, namely whether there is a connection between the classification of a limited liability company's operations and whether the shareholders' shares are qualified or not. In order to achieve the purpose of this petition, a review of the current legal situation has been made. In particular, relevant legislation has been reported and a review of relevant court practice has been made.

The results of the survey carried out show that it is not possible to find room to make any type of standardized assessment, by which all equal cases are assessed in the same way. Court practice has established that the assessment must be made in the light of the prevailing circumstances in each individual case. Usually, however, the shares in asset management companies will be

unqualified. The situation appears to be the same for shareholders in securities transactions. Here, however, the probability of qualifying the shares should be greater. This is because profit generation should be more closely linked to the work effort if a larger amount of work is put into the company's operations.

Sammanfattning

När ett aktiebolags verksamhet består i att förvalta en eller flera aktieportföljer kommer ett antal frågor att uppstå. En av dessa är vilka skattemässiga konsekvenser denna verksamhet får. Svaret på denna fråga kräver vissa bedömningar och kan resultera i två slutsatser - antingen att verksamheten klassificeras som värdepappersrörelse alternativt att verksamheten klassificeras som kapitalförvaltning, vilket innebär att olika skattemässiga regler blir tillämplig beroende på denna bestämning.

För delägare i fåmansaktiebolag är det av relevans om andelarna, eller aktierna, som denne förfogar över är kvalificerade eller inte. Den bedömningen görs med grund i delägarens aktivitet i bolaget och ytterst i vilken kvalitativ påverkan arbetet har för bolagets vinstgenerering.

Med grund i ovanstående iakttagelser har uppsatsens syfte varit att redogöra för dessa respektive verksamhetsformer som är aktuella för fåmansaktiebolag som investerar i aktier eller andra delägarätter. Därutöver har avsikten varit att studera delägarens aktivitet och hur denna påverkar vinstuttaget, de så kallade 3:12-reglerna. Slutligen har uppsatsens tredje frågeställning diskuterats, det vill säga huruvida det föreligger ett samband mellan klassificeringen av ett fåmansaktiebolags verksamhet och huruvida delägarens andelar är kvalificerade eller inte. För att uppnå syftet med denna framställning har en genomgång av det gällande rättsläget fullgjorts. I synnerhet har relevant lagstiftning redogjorts för och en genomgång av relevant praxis har gjorts.

Resultatet av den undersökning som företagits visar att det inte går att finna utrymme att göra någon typ av schabloniserad bedömning, genom vilket alla lika fall bedöms på samma vis. Praxis har fastslagit att bedömningen måste ske med hänsyn till de rådande omständigheterna i varje enskilt fall.

Vanligtvis kommer dock andelarna i kapitalförvaltande bolag vara icke kvalificerade. Likaså förefaller situationen vara för delägare i

värdepappersrörelser. Här torde dock sannolikheten för att andelarna kvalificeras vara större. Detta då vinstgenerering borde vara närmare sammankopplad med arbetsinsatsen om ett större arbete läggs på bolagets verksamhet.

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslag (2005:551)
HFD	Högsta förvaltningsdomstolen
IL	Inkomstskattelag (1999:1229)
Prop.	Proposition

1 Inledning

1.1 Problembakgrund

Vanligt förekommande inom svenskt näringsliv och för aktörer på de svenska börserna är att aktierna noterade på dessa i vissa fall ägs till betydande del av fåmansaktiebolag. Enskilda fysiska personer förfogar i sin tur över dessa fåmansföretag.¹ I de föreskrivna situationerna rör det sig nästan uteslutande om kapitalförvaltning. Under vissa omständigheter kan dock fåmansaktiebolag anses bedriva värdepappersrörelse. Vilken klassificering som blir aktuell får väsentliga skattemässiga konsekvenser för både bolag och dess aktieägare. Reglerna som gör sig gällande för bolagets vidkommande är dock inte unika för fåmansaktiebolag. I nästa led, det vill säga för aktieägaren, handlar det primärt om huruvida den fysiska personens andelar är att betrakta som kvalificerade eller inte.

Med grund i ovanstående är det både intressant och angeläget att redogöra för de inkomstskatterättsliga domstolsavgörandena samt de problemställningar som gör sig gällande i sammanhang då fåmansaktiebolag inte bara äger utan även administrerar portföljer bestående av finansiella instrument, i synnerhet aktier och andra delägarrätter. Detta förefaller särskilt intressant i nuläget då det i samband med uppsatsens påbörjande utkom ett nytt avgörande från Kammarrätten i Göteborg² som ger utrymme för en ny tolkning jämfört med tidigare praxis på området.

¹ Notera exempelvis Melker Schörling AB, Carl Bennet AB samt Ramsbury Invest AB, vilka alla äger betydande andelar i ett flertal stora, svenska börsnoterade bolag.

² Kammarrätten i Göteborg, mål nr 2821–2823-20.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka och klargöra hur fåmansaktiebolags förvaltning av aktieportföljer påverkar bolaget och dess ägare ur ett inkomstskatterättsligt perspektiv.

Följande frågeställningar ligger till grund för att uppfylla uppsatsens syfte:

- När är ett fåmansaktiebolag att betrakta som kapitalförvaltare respektive värdepappersrörelse?
- När är en delägars aktier i ett fåmansaktiebolag att betrakta som kvalificerade och inte?
- Får bolagets klassificering i överensstämmelse med ovanstående frågeställning betydelse för huruvida fåmansaktiebolagsägarens andelar är att betrakta som kvalificerade?

1.3 Avgränsningar

Uppsatsen behandlar aktiebolag och har primärt fokus på fåmansaktiebolag och dess innehav av aktieportföljer. Detta innebär att andra associationsformer inte behandlas under uppsatsen. Detta motiveras av att den gränsdragningsproblematik som föreligger för fåmansaktiebolag är specifik för just aktiebolag. Därutöver kommer tillgångsslagen som behandlas enbart omfatta det som traditionellt faller under begreppet "finansiella instrument"³ och tillgångar som fastigheter och annat kommer enbart att omnämnas om det fyller en relevant funktion sett till uppsatsens frågeställningar.

Vidare kommer uppsatsen primärt utgå ifrån ett inkomstskatterättsligt perspektiv, vilket i förlängningen innebär att ett fåtal civilrättsliga konstateranden kommer att behöva göras. Dessa kommer dock vara återhållsamma.

³ Detta begrepps innebörd förklaras i avsnitt 2.2.

I huvudsak kommer svensk rätt att användas. Skatteavtal kan dock komma att omnämnas om det förefaller relevant i något segment av uppsatsen.

1.4 Metod och material

Uppsatsen författas med utgångspunkt i rättsdogmatisk metod. Detta innebär ytterst att de problemställningar som är föremål för utredning ska klarläggas genom den svenska lagstiftningen på området. Därefter tillämpas förarbeten, rättspraxis samt doktrin.⁴ I sammanhanget bör nämnas att rättspraxis kommer att få en betydande funktion, då den innehar en väsentlig roll, i situationer då lagstiftning och förarbeten skapar utrymme för tolkning. Detta är av vikt då uppsatsen har för avsikt att utreda en typ av gränsdragningsproblematik och tillhörande klassificeringar.

Med grund i ovanstående kan konstateras att gällande svensk lagstiftning kommer att fylla en vital funktion eftersom legalitetsprincipen har en mycket stark ställning inom skatterätten.⁵ Det rör sig primärt om en redogörelse för vad som är att betrakta som ett fåmansaktiebolag och hur eventuella tillgångar i form av olika finansiella instrument ska beskattas. Därefter kommer att redogöras för den grundläggande beskattning som aktualiseras för ett fåmansaktiebolags ägare. Här är det av relevans att se till förarbeten i form av propositioner samt statens offentliga utredningar, i syfte att utröna de relevanta bestämmelsernas faktiska avsikt och vilka principer lagstiftaren vill ska få genomslag.

Då en av frågeställningarna gäller gränsdragningsproblematik på området fyller en redogörelse av aktuell praxis en särskilt central roll. Detta för att exempelvis fastslå en gräns för när det rör sig om handel med eller förvaltande av värdepapper. Denna typ av användning motiveras av att domstolarna i princip uteslutande har hanterat dessa frågor samt att praxis i

⁴ Sandgren, (2018), s. 48 f.

⁵ Tjernberg, SN nr 4, (2016), s. 170.

allt större omfattning fungerar som en tillförlitlig rättskälla, genom vilken man kan dra juridiskt välgrundade slutsatser. Denna tes får stöd av Pålsson i hans artikel *Skatterättspraxis i utveckling – principer för rättsfallsanalys*.⁶ Han menar därutöver att ovanstående ytterst får stöd av principen att lika fall ska behandlas lika, vilken kommer till uttryck i regeringsformen.⁷ Vidare fastslår han att domstolarnas allt mer omfångsrika och ingående domar gör att rättskällevärdet ökar.⁸

Den rättspraxis som används består i huvudsak av Högsta förvaltningsdomstolens⁹ avgöranden, vilka har etablerat vissa bedömningskriterier som ska ligga till grund för en bedömning. Det kan dock även finnas utrymme att redogöra för avgöranden från lägre instanser, i huvudsak kammarrätterna, om något relevant avgörande föreligger. Dessutom kan enskilda förhandsbesked från Skatterättsnämnden komma att spela roll samt särskilda ställningstaganden från Skatteverket. Det är primärt de högsta instansernas avgöranden som tillmäts prejudikatvärde. Konsekvensen av detta blir att lägre instanser anses vara bundna att tillämpa dessa. I Sverige föreligger visserligen inte en absolut prejudikatbundenhet, men i praktiken följs prejudicerande avgöranden. I de fall en rättsfråga inte har avgjorts av högsta instans kan också ett avgörande i andra instans tillmätas viss betydelse.¹⁰

Slutligen kan även fastslås att doktrin kommer att användas i syfte att ge ytterligare en dimension till ovan nämnda rättskällor. Det rör sig då om skatterättsliga artiklar som föreskriver gränsdragningsproblematiken samt böcker som behandlar de ämnesområden som förekommer i uppsatsen.

⁶ Pålsson, SN nr 3, (2011), s. 313 ff.

⁷ Regeringsformen (1974:152).

⁸ Pålsson, SN nr 3, (2011), s. 313 ff.

⁹ Hädanefter "HFD".

¹⁰ Lehrberg, (2016), s. 172 f.

1.5 Disposition

Uppsatsen inleds med en grundläggande redogörelse för fåmansföretag och hur dessa är strukturerade, hur beskattning av innehav på finansiella instrument, i synnerhet aktieportföljer, fungerar och även den beskattning som sker av aktiebolagets ägare. Detta för att senare kunna ta avstamp i det föreskrivna rättsläget och påvisa vilka bedömnings- och gränsdragningsfrågor som blir aktuella. I det efterföljande kapitlet uppmärksammas läsaren på den skatterättsligt mycket viktiga frågan rörande när ett fåmansaktiebolag anses bedriva värdepappersrörelse alternativt kapitalförvaltning. Här diskuteras mer ingående de olika alternativens materiella skillnad samt de avvägningar som de dömande instanserna har framlagt. Därefter följer kapitel fyra, i vilket en beskrivning av ägarens situation ges. Här framhålls vilken relevans aktieägarens verksamhet får för dennes skattemässiga situation. Dessutom redogörs för hur lagstiftning och förarbeten har kommit att tolkas i centrala prejudicerande avgöranden. Slutligen följer en slutsats. Här framhåller uppsatsförfattaren om denne har uppmärksammat intressanta motsättningar med grund i uppsatsens mer deskriptiva kapitel. Vidare är avsikten att här försöka besvara uppsatsens frågeställningar. Sammanfattningen har för avsikt att kort redogöra för uppsatsens kärna och fastslå vilka slutledningar som gjorts. Det bör även poängteras att slutledningar baserat på analys av uppsatsens avhandling enbart kommer att göras i detta kapitel.

2 Fåmansföretag

Av 56 kap. 2 § inkomstskattelagen¹¹ respektive 2 kap. 2 § IL framgår den allmänt hållna definitionen av fåmansföretag, vilken stadgar att svenska aktiebolag omfattas. Denna definition utesluter samtidigt effektivt möjligheten för ett fåmansföretag att vara handels- alternativt kommanditbolag, enkla bolag, enskilda firmor, stiftelser samt ideella föreningar. Utöver detta är inte noterade bolag att betrakta som fåmansföretag i skatterättsligt avseende, vilket följer av 56 kap. 3 § IL.

2.1 Bolagets struktur

Som utgångspunkt kan konstateras att ett aktiebolag, för att betraktas som ett fåmansföretag, måste uppfylla vissa kriterier. Huvuddefinitionen är att företagets aktier ska vara fördelade på så sätt att fyra eller färre delägare förfogar över 50 procent av de utestående rösterna. Denna formulering grundar sig i att identifiera de aktieägare som äger det konkreta inflytandet i ett aktiebolag. Den subsidiära definitionen går att finna i 56 kap. 2 § 2 p. IL. I nämnda lagrum framgår att aktiebolag där "näringsverksamheten är uppdelad på verksamheter som är oberoende av varandra och där en fysisk person genom innehav av andelar, genom avtal eller på liknande sätt har den faktiska bestämmanderätten över en sådan verksamhet och självständigt kan förfoga över dess resultat" också är att betrakta som fåmansföretag. Slutligen finns det en så kallad utvidgad definition, vilken följer av 57 kap. 3 § andra stycket IL. Härav framgår att om flera delägare själva eller genom någon närstående är eller under något av de fem föregående beskattningsåren har varit verksamma i betydande omfattning i företaget eller i ett av företaget helt eller delvis, direkt eller indirekt, ägt fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag ska de anses som en enda delägare.

¹¹ Inkomstskattelag (1999:1229). Hädanefter "IL".

Det bör vidare fastslås att, i enlighet med 56 kap. 5 § IL, ägare och dennes närstående ska betraktas som en delägare. Denna närståendekrets definieras närmare i 2 kap. 22 § IL. Utöver detta är 56 kap. 6 § IL också relevant att nämna i sammanhanget. Bestämmelsen i fråga definierar delägarbegreppet och fastslår att det måste röra sig om en fysisk person som, direkt eller indirekt, innehar andelar i företaget. Det indirekta ägandet åsyftar alla typer av juridiska personer.¹²

2.2 Skatt på innehav av aktieportföljer

Aktiebolag beskattas i stort sett identiskt oavsett om det rör sig om fåmansaktiebolag eller andra sortens aktiebolag.¹³ Här bör dock redogöras för det som är distinkt för just fåmansaktiebolag. Juridiska personer är självständiga skattesubjekt och under förutsättning att en sådan är registrerad i Sverige är den obegränsat skattskyldig för sina inkomster, enligt 6 kap. 3 § IL. Svenska aktiebolag faller följaktligen naturligt in under denna definition. Av 14 kap. 2 § IL följer att resultatet för ett svenskt aktiebolag ska beräknas i enlighet med bokföringsmässiga grunder (belöpandeprincipen), vilket i praktiken innebär att skatteplikten för intäkter och kostnader inträder det år vilka de hänförs till. Detta resultat ska därefter beskattas med 20,6 procent, vilket uttryckligen framgår av 65 kap. 10 § IL. I sammanhanget bör samtidigt fastslås att svenska aktiebolag enkom har möjlighet att hänföra sina inkomster till inkomstslaget näringsverksamhet, även när det rör sig om vinster alternativt förluster på värdepapper av olika slag. Detta följer av 13 kap. 2 § IL. Det enda undantaget till ovanstående är när innehav består av näringsbetingade andelar. I sådana fall gäller särskilda regler vilka säger att utdelningar respektive kapitalvinster är skattebefriade. Detta samtidigt som kapitalförluster är avdragsgilla, vilket stadgas i 24 kap. 35 § IL.

¹² Prop. 1999/2000:15 s. 49.

¹³ Lodin m.fl., (2019), s. 419

2.3 Beskattning av aktieägare

Beskattningen av kapitalinkomster i form av aktieutdelning sker ytterst i två led, vilket vanligtvis benämns dubbelbeskattning. Bolaget påförs i ett initialt skede bolagsskatt på den vinst som genererats inom verksamheten. Denna uppgår i dagsläget till 20,6 procent, vilket följer av 65 kap. 10 § IL. Den vinst som kvarstår efter beskattning har skett kan, i princip, delas ut fritt. Denna utdelning beskattas sedan hos aktieägare i nästa steg, vanligtvis i inkomstslaget kapital. Detta innebär att det tillkommer 30 procent skatt på det överskott som görs inom inkomstslaget kapital, enligt 65 kap. 7 § IL.

Vad gäller fåmansaktiebolag är dock reglerna inte helt i överensstämmelse med ovanstående konstruktion. I 57 kap. IL finns nämligen de regler som gäller för fåmansföretag.¹⁴ Av 20–22 §§ i nyss nämnda kapitel stadgas att utdelningar och kapitalvinster som motsvarar ett gränsbelopp ska tas upp till två tredjedelar i inkomstslaget kapital, vilket alltså motsvarar 20 procent. Om motsvarande intäktsposter överstiger gränsbeloppet hänförs dessa till inkomstslaget tjänst. Gränsbeloppet beräknas i enlighet med 57 kap. 10–19a §§ IL och är summan av årets gränsbelopp¹⁵ och sparat utdelningsutrymme uppräknat med statslåneräntan ökad med tre procentenheter. I föreskrivna regleringar fastslås även att utdelning inte ska tas upp i inkomstslaget tjänst till den del det skulle medföra att den skattskyldige och närstående till denne under beskattningsåret från ett företag sammanlagt i inkomstslaget tjänst tagit upp utdelning med ett högre belopp än motsvarande 90 inkomstbasbelopp. En motsvarande regel går även att återfinna i regleringar kring kapitalvinster. Skillnaden är ytterst kvantitativ och innebär att gränsen är 100 inkomstbasbelopp samt att intäkter av tjänst de fem föregående beskattningsåren tas i beaktande. Det kan även sägas att den kapitalvinstberäkning som sker för kvalificerade andelar i princip beräknas enligt samma regler som för övriga delägarätter.

¹⁴ Dessa kallas vanligtvis "3:12-reglerna".

¹⁵ Definition och tillvägagångssätt för att räkna ut ett bolags gränsbelopp går att finna i 57 kap. IL.

För att ovanstående regler ska vara tillämpliga på en aktieägars situation krävs att andelarna som den fysiska personen förfogar över är kvalificerade. Syftet med denna utformning förefaller vara att motarbeta skattemässiga incitament för aktieägaren att avstå löneuttag i syfte att maximera lägre beskattad vinstutdelningen istället.¹⁶

¹⁶ Prop. 1989/90:110 s. 468.

3 Värdepappersrörelse eller kapitalförvaltning

Vad gäller fåmansaktiebolag som i någon form förfogar över en eller flera aktieportföljer uppstår en rad frågeställningar av skatterättslig karaktär. I synnerhet är det av intresse för denna uppsats att närmare studera skiljelinjen för när ett företag anses bedriva förvaltning av alternativt handel med värdepapper. För att kunna göra detta krävs det initialt att dessa två alternativ studeras separat i syfte att klarlägga vad som är signifikativt för respektive form.

3.1 Kapitalförvaltning

Huvudregeln när ett aktiebolag handlar med värdepapper är att företaget ägnar sig åt kapitalförvaltning. I förlängningen innebär detta att värdepapperna är att betrakta som kapitaltillgångar (omsättningstillgångar). Vad som rent faktiskt är kapitaltillgångar är det som inte är lagertillgångar, vilket följer av 25 kap. 3 § IL. Kapitaltillgångar kan ytterst vara näringsbetingade alternativt kapitalplaceringstillgångar.

3.1.1 Näringsbetingade andelar

För att en äganderätt ska vara näringsbetingad krävs att villkoren som kommer till uttryck i 24 kap. 32–34 §§ IL är uppfyllda. Det innebär således ytterst att andelen ska vara en kapitaltillgång samt att andelen uppfyller någon av följande tre omständigheter: 1) inte är marknadsnoterad¹⁷, oberoende av omständigheter som avsedd eller förestående innehavstid samt röst- eller ägarandel, 2) att röstetalet för ägarföretagets samtliga andelar i det

¹⁷ Anledningen att onoterade aktier är näringsbetingade när de ägs av aktiebolag motiveras primärt av dess låga likviditet. Detta innebär ytterst att de inte är optimala för kapitalplaceringar. Prop. 2002/03:96 s. 76.

ägda företaget uppgår till åtminstone tio procent av röstetalet av samtliga andelar i företaget, vilket kallas schablonregeln, alternativt 3) att andelen betingas av ägarföretagets verksamhet. Detta inkluderar närstående företags verksamhet, vilket kallas utredningsregeln.

Kapitalvinster på näringsbetingade andelar ska inte tas upp till beskattning, vilket innebär att dessa kapitalvinster är att betrakta som skattefria. Detta framgår av 25a kap. 5 § IL. Av bestämmelsens andra stycke följer naturligt nog att kapitalförluster inte får dras av. Två faktorer som dock är av relevans i sammanhanget är att den sålda delägarrätten måste innehas åtminstone i ett år innan försäljning, om det rör sig marknadsnoterade andelar. Därutöver får inte aktierna vara hänförliga till ett skalbolag¹⁸ alternativt till företag från vilket det därefter sker återköp av aktierna. I ett sådant fall tillämpas nämligen bestämmelser gällande skalbolagsbeskattning, vilket följer av 25a kap. 9 § IL. Regeln vad gäller kapitalförluster är tydlig och fastslår att sådana inte kan dras av förutom i fall då motsvarande kapitalvinst skulle ha tagits upp till beskattning, enligt 25a kap. 5 § 2 st. IL.

För delägare är det vanligt förekommande att innehav genererar löpande avkastning, och vanligtvis rör det sig om vinstutdelning från aktiebolag. De rent civilrättsliga bestämmelserna som är av relevans för dessa återfinns i aktiebolagslagens¹⁹ 17 kap. och för specifikt vinstutdelningar är ett antal regler i 18 kap. ABL särskilt relevanta. Här definieras vidare begreppet utdelning. Av 17 kap. 1 § ABL kan utläsas att vinstutdelning numera faller under begreppet värdeöverföring. 18 kap. 1 § ABL stadgar att vinstutdelning är en värdeöverföring som beslutas på bolagsstämman. Någon liknande definition går inte att finna i den inkomstskatterättsliga lagstiftningen och man kan se i praxis att ett antal värdeöverföringar har definierats som utdelning rent skatterättsligt samtidigt som de inte riktigt fallit under begreppet aktiebolagsrättsliga definition. I enlighet med vad som fastslagits ovan har aktiebolag enbart inkomst av inkomstlaget

¹⁸ Definitionen av begreppet återfinns i 25 a kap. 9 § IL.

¹⁹ Aktiebolagslag (2005:551). Hädanefter "ABL".

näringsverksamhet. Detta innebär följaktligen att utdelningar från tillgångar ska tas upp som intäkt, vilket framgår av 15 kap. 1 § IL. Det kan i sammanhanget sägas att detta är fallet oavsett om utdelningen i fråga belöper på delägarätter som definieras som kapitalplaceringsandelar alternativt lagertillgångar. Även andra typer av löpande avkastning på tillgångar ska enligt huvudregeln tas upp enligt 15 kap. 1 § IL. Den skattefrihet som råder enligt ovan är aktuell även med avseende på utdelningar, vilket framgår av 24 kap. 35 § IL.

3.1.2 Kapitalplaceringstillgångar

Om ett bolag säljer värdepapper i form av delägarätter som förfogas över i kapitalplaceringssyfte är det som utgångspunkt de ordinära kapitalvinstreglerna som är tillämpliga. Detta medför att den aktuella värdetförändringen tas upp till beskattning i samband med att den avyttras. För att beräkna värdetförändringen kan två alternativa tillvägagångssätt användas – genomsnittsmetoden eller schablonmetoden, vilket framgår av 48 kap. 7 respektive 15 §§ IL. Den generella kvoteringen som görs om 70 procent av förlusterna gäller dock inte för aktiebolag, enligt 50 kap. 10 § IL, vilket innebär att hela förlusten är avdragsgill, men måste dock hanteras inom ramen för den så kallade aktiefällan. Denna innebär att ett bolags kapitalförluster på delägarätter enbart får dras av mot kapitalvinster på andra värdepapper. Detta spelar dock ingen större roll för fåmansföretag vars hela verksamhet grundar sig i handel med aktier och andra delägarätter.²⁰

3.1.3 Karaktärsbyte

Då de två ovanstående alternativen resulterar i betydande skattemässiga skillnader för fåmansaktiebolag som arbetar med kapitalförvaltning är det av relevans att redogöra för när andelar skiftar karaktär och därmed definieras

²⁰ Tivéus, (2019), s. 229 f.

som det andra alternativet samt hur dessa andelars anskaffningsvärde ska beräknas.

Om en andel varit näringsbetingad och övergår till att betraktas som en kapitalplaceringstillgång anses den som huvudregel anskaffad hos ägaren för marknadsvärdet när detta sker, vilket följer av 25 kap. 6 § IL. Om ett fåmansaktiebolag exempelvis äger en andel som understiger tio procent i ett onoterat bolag och bolaget marknadsnoteras, kommer andelarna att upphöra att vara näringsbetingade och priset för anskaffning kommer således att bestämmas till marknadsvärdet vid detta tillfälle. Detta innebär i förlängningen att delägaren slipper beskattning för en eventuell värdestegring samtidigt som en möjlig värdenedgång inte kan resultera i en kapitalförlust på kapitalplaceringsandelar.²¹

I en situation då karaktärsbytet är i motsatt riktning, det vill säga att en kapitalplaceringsandel övergår till att klassificeras som näringsbetingat innehav, blir ingen avskattning aktuell, utan den ursprungliga anskaffningsutgiften förblir densamma.²²

3.2 Värdepappersrörelse

Med lagertillgångar avses tillgångar som innehas med syftet att omsättas eller förbrukas, enligt 17 kap. 3 § IL. Om ett aktiebolag bedriver handel med delägarätter utgör de värdepapper som ingår i handeln lagertillgångar. När ett aktiebolag bedriver handel med värdepapper i vilken verksamheten enbart avser bolagets egna tillgångar, föreligger det en möjlighet att verksamheten betraktas som värdepappersrörelse. Denna klassificering har stöd av HFD, genom ett antal avgöranden från 1988.²³ I avgörandena hade de berörda bolagen uteslutande en verksamhet, vilken bestod i köp

²¹ Tivéus, (2019), s. 234.

²² Skatteverket, *Gränsdragning mellan kapitaltillgång och lagertillgång*, <<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/331521.html>>, (besökt 2020-12-02).

²³ RÅ 1988 ref. 45 I och II, RÅ 1988 not. 270 samt RÅ 1988 not. 273–276.

respektive försäljning av värdepapper. Det rörde sig primärt om fåmansföretag och tre av bolagen var dessutom så kallade enmansbolag.²⁴ I de angivna fallen förekom ingen handel som var riktad mot tredje part. Verksamheten bestod följaktligen av handel med bolagens egna tillgångar. I ett av de refererade avgörandena fastslog Kammarrätten i Stockholm följande:

“Kammarrätten konstaterar att aktiebolagets omsättning varit betydande och hastig, att antalet transaktioner varit stort och handeln regelbunden. Verksamheten framstår därför inte som förvaltning av ägarens förmögenhet utan mer som en genom kortfristiga aktieaffärer självständigt yrkesmässigt bedriven värdepappershandel. Vid angivna förhållanden ska värdepappershanteringen beskattas enligt reglerna för rörelse.”²⁵

Detta domskäl förefaller har accepterats av HFD som fastslog underinstansens avgörande utan korrigeringar.²⁶ Denna bedömning kommer dock redogöras för mer ingående i kommande delkapitel.

Huvudregeln vid bokföring av lagertillgångar är att dessa värderas vid beskattningsårets utgång. När värdepapper av olika slag utgör lagertillgångar värderas dessa i enlighet med dess verkliga värde. Det finns dock ett alternativt tillvägagångssätt, vars innebörd är att aktier får värderas till det samlade anskaffningsvärdet. Skatteverket har även fastslagit att en så kallad vägd genomsnittsbereäkning kan användas under förutsättningen att den ger en god uppskattning till först-in-först-ut-metoden. Det konstateras dock därefter att denna metod inte är aktuell om företaget i fråga har precisa uppgifter gällande det reella anskaffningsvärdet. Det bör även nämnas i

²⁴ Definitionen av enmansbolag är att företaget ägs och kontrolleras av en enda person.

²⁵ Referatet till Kammarrättens dom som återfinns i RÅ 1988 ref. 45 I.

²⁶ RÅ 1988 ref. 45 I.

sammanhanget att den etablerade schablonmetoden, genom vilken 97 procent av det samlade anskaffningsvärdet används, inte får användas för lagertillgångar som består av delägarrätter och diverse andra finansiella instrument.²⁷

De värderingsregler som redogjorts för ovan genererar en möjlighet för avdragsrätt på orealiserade förluster på värdepapper som klassificeras som lagertillgångar, detta med tanke på att löpande förändringar av lagrets värde är en del av aktiebolagets beskattningsbara resultat. När det senare sker en försäljning av en sådan lagertillgång föreligger det en skillnad mellan lagervärdet och det pris till vilket försäljningen sker, och det är denna differens som beskattas. Det som även bör beaktas i sammanhanget, är att det inte föreligger någon begränsning i möjligheten att kvitta värdepappersrörelsens resultat i förhållande till annan verksamhet inom aktiebolaget. Även möjligheter i form av avsättningar till periodiseringfond finns.²⁸

En intressant aspekt att poängtera, och som är av stor relevans för denna typ av företag är domstolens ställningstagande i RÅ 2000 not. 47. I detta fall konstaterade nämligen HFD att finansiella instrument som innehas av bolag, vars verksamhet består i handel med värdepapper, inte per automatik betraktas som lagertillgång rent skattemässigt. Detta får till följd att tillgången i fråga inte beskattas som resterande lageraktier. Domstolen fastslog, sitt domslut till trots, att det föreligger en stark presumtion för att aktier som innehas av värdepappershandlande verksamheter utgör lagertillgångar. För att bryta denna presumtion krävs i huvudsak att bolaget i fråga kan påvisa en intention om långsiktighet i ägandet av delägarrätterna. Ytterligare en omständighet som är av relevans i samband med redogörelsen för värdepappersrörelsers beskattning är det faktum att när ett bolag som bedriver sådan verksamhet förfogar över onoterade delägarrätter klassificeras dessa enligt gällande huvudregel som näringsbetingade andelar.

²⁷ Rydin m.fl., (2016), s.169.

²⁸ Rydin m.fl., (2016), s.169 f.

Detta får som följd att ovanstående skatterättsliga regelverk, som gäller näringsbetingade andelar, gäller även för värdepappersrörelser.²⁹ I ett avgörande från Kammarrätten i Stockholm³⁰ fann domstolen att denna huvudregel inte består oavsett omständigheterna i fråga. I detta avgörande fastslogs nämligen att om sakförhållandena påvisar att ägandet motiveras av en nära förestående marknadsnotering av aktierna kan en annan bedömning bli aktuell.

Om yrkesmässig handel skiftar karaktär och klassificeras som kapitalförvaltning uppstår en skattemässigt relevant fråga. Vad sker med de värdepapper som kategoriserats som lagertillgångar? Det finns inga uttryckliga lagrum för inkomstslaget näringsverksamhet som hanterar en situation i vilken en lagertillgång transformeras till en kapitaltillgång när det finansiella instrumentet innehas av samma ägare, vilket innebär att både förutsättningar samt konsekvenser är något oklara. Med grund i detta prövades spørsmålet av Regeringsrätten i RÅ 2009 ref. 36. Domstolens konstaterade följande:

“I avsaknad av bestämmelser av angivet slag finner Regeringsrätten att de värdepapper som förvärvats i värdepappersrörelsen även vid 2002 års taxering ska behandlas som lagertillgångar.”

Detta trots att det konstaterats i domskälen att verksamhetens karaktär övergått från värdepappersrörelse till kapitalförvaltning. Det bör även nämnas att HFD kom fram till samma slutsats i ett avgörande sex år senare.³¹ Således är denna konstruktion, trots avsaknad av lagstiftning, gällande rättsläge.³²

²⁹ Rydin m.fl., (2016), s.171.

³⁰ Kammarrätten i Stockholm dom 030327, mål nummer 5601-2002.

³¹ HFD 2015 not 67.

³² Skatteverket, Gränsdragning mellan kapitaltillgång och lagertillgång, <<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/331521.html>>, (besökt 2020-12-02).

3.3 Gränsdragningen i IL

Den klassificering som måste göras av bolag som förfogar över aktieportföljer eller finansiella instrument får, som framgår ovan, betydande skattemässiga skillnader. Ett tydligt exempel på dessa väsentliga skattemässiga skillnader framgår i en dom meddelad av Kammarrätten i Sundsvall.³³ Målet rörde ett bolag som avyttrade aktier till ett holdingbolag. Enligt sin bolagsordning skulle verksamheten bestå i att *”äga och förvalta näringsbetingade andelar i rörelsedrivande företag och andra värdepapper samt bedriva handel med aktier, obligationer och andra värdepapper”*. 15 dagar efter förvärvet avyttrades aktierna igen till en extern aktör. Några månader efter denna avyttring inledde bolaget sin tilltänkta verksamhet. Med tanke på hur bolaget sedermera handlade och handelns omfattning ansågs bolaget bedriva värdepappersrörelse. Den första affären ansågs ingå i verksamheten då aktierna införskaffades i syfte att överlåtas kort därefter. Med grund i detta ansåg kammarrätten att avyttringen inte kunde betraktas som en skattefri avyttring av näringsbetingade andelar. Således är det av betydelse att det föreligger tydlighet och förutsägbarhet kring hur denna bedömning ska göras. Detta är dock givetvis en bedömning som påverkas av sin ekonomiska samtid. En redogörelse följer nedan.

3.3.1 Bedömningsgrunder

Tidigare i uppsatsen har fastslagits att 13 kap. 2 § IL föreskriver att inkomster och utgifter på grund av innehav av tillgångar och skulder eller i form av kapitalvinster och kapitalförluster för juridiska personer ska hänföras till inkomstslaget näringsverksamhet. Vidare stadgas i 13 kap. 1 § IL att näringsverksamhet avser förvärvsverksamhet som bedrivs med yrkesmässighet och självständighet. Detta innebär i förlängningen att rekvisiten som är av relevans att studera för bedömningen är förvärvsverksamhet, yrkesmässighet samt självständighet. Om ett bolags

³³ Kammarrätten i Sundsvalls dom, mål nummer 337-09.

verksamhet inte uppfyller samtliga rekvisit räknas det som kapitalförvaltning och värdepappersrörelsedefinitionen är inte aktuell.³⁴ En formalitet som bör understrykas i detta delkapitel är det faktum att hur ett bolags bolagsordning är formulerad samt hur ett bolag väljer att bokföra tillgångar i sin årsredovisning inte spelar en väsentlig roll för den skattemässiga bedömningen av bolagets klassificering.³⁵

Med förvärvsverksamhet åsyftas primärt rörelse som har för avsikt att generera ekonomisk vinst. För aktiebolag föreligger det en stark presumtion vad gäller vinstsyftet som framgår av 3 kap. 3 § ABL. Dessutom tenderar vinstsyftet att ligga till grund för all handel med värdepapper likväl som vid kapitalförvaltning. Således är bedömningen inte särskilt beroende av detta rekvisit.

Självständighetskriteriet spelar inte heller den avgörande rollen i bedömningen. Det förefaller uppenbart att fåmansföretag som hanterar värdepapper är juridiska personer med full rättskapacitet. Till detta rättssubjekt finns det ingen egentlig motpart eller uppdragstagare. Rekviritet i sig har för avsikt att avgränsa en näringsverksamhet gentemot anställnings- och uppdragsinkomster som faller inom inkomstslaget tjänst.³⁶

Med grund i detta blir således det avgörande rekvisitet yrkesmässigheten i ett bolags verksamhet. Ytterst innebär detta rekvisit att verksamheten ska präglas av regelbundenhet, varaktighet samt viss omfattning.³⁷ I RÅ 2003 ref. 49 fastslogs följande:

”Att i generella termer närmare ange när sådan förvaltning övergår till att vara värdepappersrörelse låter sig inte göra. En bedömning får ske med utgångspunkt i förhållandena i det enskilda fallet.

³⁴ Rydin m.fl., (2016), s. 173.

³⁵ Prop. 1989/90:110 s. 545.

³⁶ Rydin m.fl., (2016), s. 173.

³⁷ Rydin m.fl., (2016), s. 173

Faktorer som påverkar bedömningen är bl.a. förvaltningens omfattning i förhållande till företagets storlek och verksamhetsinriktning samt hur förvaltningen organiseras och genomförs.”

I praxis har även framförts mer specifika omständigheter att ta i beaktande vid klassificeringen. Det rör sig då om syftet bakom verksamheten, kapitalets storlek, vilka former av värdepapper som används, antalet affärer, omsättningens storlek, inriktning på korta eller långa affärer samt kontinuitet och regelbundenhet.³⁸

Tidigt, redan på 80-talet, började en tydlig grund för bedömning framträda ur ett antal domstolsavgöranden. Initialt handlade det om omsättningens storlek samt antalet transaktioner som skedde i verksamheten. Dessa två kvantitativa kriterier fick således den avgörande betydelsen. Det rörde sig då om en minsta omsättning uppgående till 3 miljoner samt därutöver ett femtiotal affärer. Dessa kvantiteter utvecklas dock med nödvändighet och anpassas till tidens penningvärde respektive omsättningsintensitet, vilket förefaller nödvändigt med grund i Stockholmsbörsens utveckling av både börsvärde samt aktieomsättning.³⁹ Vid tillämpning av denna praxis kunde fastslås att förvaltning av större portföljer ofta medförde en klassifikation som värdepappershandel. I början av 2000-talet utvecklades således kriterierna och ett tillägg i form av omsättningshastighet etablerades genom avgörandet RÅ 2002 ref. 52. Regeringsrätten anförde att “Det finns en övre gräns för hur hög omsättningen kan vara i ett investmentföretags värdepappersportfölj utan att företaget tappar sin skattemässiga karaktär”. Det bör här poängteras att begreppet “omsättningshastighet” innebär att en beräkning sker av det totala försäljningsbeloppet divideras med det genomsnittliga värdet av aktier och andelar i ingående balans respektive

³⁸ Rydin m.fl., (2016), s. 173.

³⁹ Skatteverket uttalar visserligen i sin handledning för sambandet mellan redovisning och beskattning 2012 att det på grund av börsens utveckling sedan 1980-talet inte går att dra slutsatsen att omsättningshastigheten ska justeras upp.

utgående balans, vilket typiskt sett ger en indikation på hur kortfristiga placeringar ett bolag gör.⁴⁰

Skatteverket har gjort ett ställningstagande i frågan, så sent som den fjärde juli 2016.⁴¹ Här presenteras inget nytt rent principiellt, dock fastslås vissa uppdateringar av de kvantiteter som stadgades med hjälp av den praxis som tillkom på 80-talet. De etablerar en position rörande att aktiebolags handel med värdepapper i normalfallet ska anses vara kapitalförvaltning, men i fall av stor omsättning samt att handeln är självständig och yrkesmässig kan den under vissa omständigheter utgöra handel med värdepapper. Skatteverkets inställning förefaller vara att om omsättningshastigheten uppgår till tre eller mer, omsättningen uppgår till minst sju miljoner kronor, antalet transaktioner är minst 50 stycken samt att verksamheten har viss kontinuitet så vänds presumtionen till det motsatta och värdepappersrörelse presumeras. I sammanhanget kan nämnas att Rydin m.fl. anser att en omsättningshastighet understigande ett (1) talar för kapitalförvaltning medan, i enlighet med Skatteverket, en omsättningshastighet som överstiger tre talar för värdepappersrörelse. De nämner att klassificeringen blir mer komplicerad i situationer då den befinner sig däremellan, samt att andra omständigheter blir mer relevanta att granska närmare då.⁴² Skatteverket fastslår även att typen av värdepapper spelar roll i ett initialt skede. Om verksamheten uteslutande handlar med fonder och obligationer ska en presumtion om kapitalförvaltning vara förestående. Detta indikerar på att dessa värdepapper tenderar att ägas med ett längre tidsperspektiv. Vidare framhåller Skatteverket att optioner, terminer samt andra derivatinstrument inte riktigt motsvarar de mer traditionella värdepapperna, vilket i förlängningen gör att de utarbetade kriterier som redogjorts för ovan bör tillämpas med viss varsamhet på nämnda finansiella instrument. Det förtydligas dock att en fristående bedömning måste göras i varje enskilt fall,

⁴⁰ Rydin m.fl., (2016), s. 176.

⁴¹ Skatteverket, Gränsdragning mellan kapitaltillgång och lagertillgång, <<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/331521.html>>, (besökt 2020-12-02).

⁴² Rydin m.fl., (2016), s. 184.

i enlighet med rådande praxis.⁴³ Något som kan te sig någorlunda oväntat är det ställningstagande som görs från Skatteverket, genom vilket myndigheten fastslår att det även i fall av diskretionär förvaltning är samma bedömning som gäller för klassificeringen.⁴⁴ Således förefaller det fullt möjligt att om en likviditetsreserv förvaltas av en bank eller rådgivare kan detta ändå klassificeras som värdepappersrörelse.

Ett ytterligare tillägg som är relevant i sammanhanget är att HFD i fallet RÅ 2003 ref. 49 fastslog att det är av betydande vikt att bolag som förfogar över en likviditetsreserv bör ha möjlighet att förvalta denna i syfte att få så god avkastning som möjligt utan att klassificeras som värdepappersrörelse.

3.4 Handeln ändrar karaktär

I fall då ett bolags verksamhet skiftar karaktär kan en ny klassificering, naturligt nog, komma att göras.

Av praxis kan utläsas att det är möjligt att tillgångar förändrar karaktär och betraktas som anläggningstillgångar. I situationer då kapitalförvaltning övergår till värdepappersrörelse torde en ny klassificering, i motsatt riktning, inte föranleda några problem.⁴⁵ Om en sådan övergång är för handen torde, enligt praxis, anskaffningsvärdet för tillgångarna i fråga värderas i enlighet med omkostnadsbeloppet.⁴⁶ I fall då lagret värderas till dess verkliga värde då räkenskapsåret löper ut och värdet understiger omkostnadsbeloppet ska avdrag beviljas för nedskrivning.

⁴³ Skatteverket, *Handel med värdepapper i aktiebolag – kapitalförvaltning eller värdepappersrörelse*, <<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/355132.html#h-413-Nar-optioner-och-terminer-mm-ingar-i-handeln>>, (besökt 2020-12-02).

⁴⁴ Rydin m.fl., (2016), s. 178 f.

⁴⁵ Skatteverket, *Anskaffningsvärdet för andelar som i samma ägares hand övergår från att vara näringsbetingade till att bli lagertillgångar i en värdepappersrörelse*, <<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/361603.html>>, (besökt 2020-12-02).

⁴⁶ RÅ 2004 ref. 71 och RÅ 1980 Aa 156.

I den omvända situationen, det vill säga då värdepappersrörelse övergår i kapitalförvaltning ska de finansiella instrument som utgör lagertillgångar behålla denna klassifikation, vilket följer av RÅ 2009 ref. 36. Om nya värdepapper anskaffas efter att verksamheten förändrat karaktär ska dessa betraktas som kapitaltillgångar. Skatteverket ger även uttryck för att, i en situation då ett bolag förfogar över samma aktieslag och -sort som faller inom de olika klassificeringarna har bolaget mandat att avgöra vilken av de två tillgångsslagen som ska avyttras. Om bolaget, vid övergången från handel till förvaltning, har ett underskott i näringsverksamheten ska möjligheten finnas att "rulla" detta underskott utan tidsbegränsning. Den begränsning som följer av aktiefällan gällande avdragsmöjligheter vid kapitalförluster ska inte appliceras på underskott som tillkommit på grund av förlust då lagertillgångar överlåtits.

4 Delägares verksamhet

I delkapitel 2.3 redogörs för de grundläggande reglerna som är tillämpliga i fall då delägare i fåmansaktiebolag, genom bolagsstämman, fastställer att aktieutdelning ska äga rum. Där fastslås också att de regler som nämns är tillämpliga i fall då delägarens andelar är kvalificerade, och bestämmer hur utdelning och kapitalvinster på sådana andelar ska fördelas mellan inkomstlagen tjänst respektive kapital. En intressant frågeställning som således blir aktuell och är av stort intresse för uppsatsens syfte är hur bedömningen av delägares andelar görs.

De bestämmelser som reglerar kvalificerade andelar finns i första hand i 57 kap. 3–7 c §§ IL och den huvudsakliga definitionen av kvalificerad andel framgår av 4 §. Av denna bestämmelse följer primärt att rekvisitetet “verksam i betydande omfattning” är av central betydelse. Enligt ett yttrande i förarbetena⁴⁷ ska en person som haft påtaglig betydelse för vinstgenereringen i bolaget alltid anses vara verksam i betydande omfattning. Detta uttalande har också fått stort genomslag i rättstillämpningen. Detta innebär att det primärt föreligger ett kvalitativt krav på delägarens aktivitet. Ett mycket centralt avgörande i sammanhanget är det som HFD avkunnade genom RÅ 2002 ref. 21. Omständigheterna i fallet var sådana att det rörde ett enmansbolag. Ägaren var den enda ordinarie styrelseledamoten och deltog i ledningen av bolaget under fyra månaders tid, innan det aktiebolaget såldes. Mot bakgrund av den ovan nämnda syftet med lagstiftningen, det vill säga att motarbeta möjligheten att arbetsinkomster omvandlas till kapitalinkomster, ansåg HFD att rådande omständigheter inte talade för att ägaren skulle klassificeras som verksam i betydande omfattning i verksamheten. Således var inte ägarens aktier kvalificerade och vinsten om närmare tre miljoner kronor i samband med försäljningen beskattades uteslutande som kapitalvinst. Även i RÅ 2000 not. 164 framhöll HFD att den formella tjänsten i form av styrelseledamot som

⁴⁷ Prop. 1989/90 s. 468 och 703.

inbegriper sedvanligt styrelsearbete, inte kan kvalificera ett aktieinnehav. Detta även i fall då styrelseledamoten i fråga har gjort enstaka insatser av stor betydelse för företaget. Av dessa två rättsfall tydliggörs det faktum att en central roll i ett företag inte nödvändigtvis gör att verksamhet i betydande omfattning anses föreligga.

Det finns även en rad avgöranden⁴⁸ som har berört situationer då ägande och förvaltning av finansiella instrument varit bolagens primära verksamhet. I dessa fall är det i synnerhet värdepappernas löpande avkastning samt värdeutveckling som genererar bolagens vinst. Det som kunnat fastslås utifrån dessa avgöranden är att när det föreligger diskretionär förvaltning har andelarna inte varit att anse som kvalificerade. Det som också bör sägas är det faktum att i dessa särskilda fall har ägarna hanterat förvaltningen på egen hand, och trots detta har deras andelar inte ansetts kvalificerade. Frågan är således om det är möjligt att utesluta möjligheten att en delägare i ett fåmansföretag som bedriver kapitalförvaltning har kvalificerade andelar. Lodin m.fl. besvarar denna fråga nekande.⁴⁹ De fastslår samtidigt att sannolikheten för att andelarna är kvalificerade är större i situationer då företagets verksamhet klassificeras som värdepappersrörelse än i fall av kapitalförvaltning. Intressant att poängtera i sammanhanget är att fysiska personer som förvaltar sitt eget kapital enbart kan beskattas inom inkomstslaget kapital, oavsett kvantitet och kvalitet av det utförda arbetet.⁵⁰

Ytterligare ett fall från 2007⁵¹ behandlade situationen för fastighetsförvaltande bolag. Här bedömde domstolen att aktierna i bolaget inte var kvalificerade. Anledningen var primärt att ägarens arbetsinsats varit mycket begränsad, och den vinst som försäljningen av aktierna i fråga genererade kunde huvudsakligen hänföras till den uppvärdering som skett av fastighetsmarknaden.

⁴⁸ RÅ 2004 ref. 61, RÅ 2004 not. 125 och not 162 och RÅ 2009 not. 68.

⁴⁹ Lodin m.fl., 2019, s. 427.

⁵⁰ HFD 2012 not 57.

⁵¹ RÅ 2007 ref. 15.

Med beaktande av ovanstående kan det vara av intresse att redogöra för ett nyligen avgjort mål i Kammarrätten i Göteborg från den 11 november 2020.⁵² I målet diskuterades inkomstbeskattning av ett maltesiskt bolag. Aktierna i bolaget i fråga ägdes uteslutande av en svensk företagsledare och dennes fru. Frågan rörde huruvida bolaget haft fast driftställe i Sverige och på denna grund kunnat beskattas i Sverige med avseende på det skatteavtal som föreligger mellan Sverige och Malta. I fallet bedömde kammarrätten att bolagets verksamhet enkom bestod i kapitalförvaltning samt att företagsledningen har utövats av aktieägaren ensam. Denne var bosatt i Sverige och företaget hade inte ägt, hyrt eller på annat sätt förfogat över någon kontorslokal eller -utrymme i annat land. Baserat på denna information fann domstolen att kapitalförvaltningsverksamheten hade haft fast driftställe i Sverige. Det resonemang som ligger till grund för domen byggde således på det faktum att företagsledaren varit aktiv i fåmansaktiebolaget. Graden av verksamhet diskuteras inte i domskälen, då det aktuella lagrummet⁵³ inte kräver det.

⁵² Kammarrätten i Göteborg, mål nr 2821–2823-20.

⁵³ 2 kap. 29 § IL.

5 Slutsats

För att besvara uppsatsens slutgiltiga fråga krävs en närmare analys av de två initiala, mer deskriptivt betingade frågeställningarna som genom ovanstående kapitel har redogjorts för.

Initialt bör fastslås att fåmansaktiebolaget respektive dess ägare är två självständiga skattesubjekt. En fråga av stor skattemässig betydelse för bolaget är huruvida dess verksamhet betraktas som kapitalförvaltning alternativt värdepappersrörelse. Bedömningen som görs i fråga har diskuterats ingående i uppsatsen tidigare kapitel och det finns som utgångspunkt ett antal objektiva kriterier som påverkar bedömningen. Både etablerad praxis och vägledning från Skatteverket har dock fastslagit att det inte finns möjlighet till allmängiltiga kriterier, utan varje enskilt fall måste bedömas utifrån sina givna omständigheter. Enligt Skatteverkets rättsliga vägledning är dock utgångspunkten att fåmansaktiebolag som förvaltar värdepappersportföljer ska anses bedriva kapitalförvaltning, och den bedömningen kommer bestå i de flesta fallen. Denna uppfattning får även stöd genom RÅ 2003 ref. 49, där HFD fastslog att det med nödvändighet bör föreligga en omfattande möjlighet för företag att förvalta en likviditetsreserv utan att påföras de skattemässiga konsekvenserna av att klassificeras som värdepappersrörelse.

Frågan är emellertid huruvida det har någon skattemässig betydelse för den fysiska ägaren om det fåmansaktiebolag, i vilket denne äger aktier, anses bedriva handel alternativt förvaltning av värdepapper. Något som inte berör frågan i direkt mening men som är intressant att fastslå är det faktum att det föreligger en väsentlig skillnad ur ett skattemässigt perspektiv för fysiska personer som handlar med värdepapper och de som gör detta genom ett fåmansaktiebolag. I teorin är det nämligen omöjligt för fysiska personer att beskattas i inkomstslaget näringsverksamhet, oberoende av hanteringen

storlek. Detsamma gäller för handelsbolag ägda av fysiska personer.⁵⁴ Denna tidiga praxis har även bekräftats senare genom HFD 2012 not. 57. Här framgår att en fysisk person handlade med värdepapper. Personens handel var av mycket omfattande karaktär. Däribland tusen transaktioner per år, omsättning som uppgick till över en miljard kronor årligen samt en omsättningshastighet på mer än 2 000. Trots dessa omständigheter bedömde HFD att denna handel var hänförlig till inkomstslaget kapital. Detta innebär att skillnaden mellan en person, som genom sitt fåmansaktiebolag handlar med värdepapper, och en fysisk person som handlar genom sitt handelsbolag alternativt i eget namn blir betydande. Detta trots att handeln genomförs med samma summor, samma omsättningshastighet och samma antal transaktioner.

Vad gäller frågeställningen mer specifikt, har tidigare redogjorts för den praxis som är av relevans. Den praxis som behandlar de särskilda omständigheterna kring klassificering av handel och dessutom vilken effekt detta har på delägarernas andelar är entydigt. I RÅ 2009 not. 68 fastslog HFD följande:

“Det framgår vidare att bestämmelserna endast ska tillämpas i fall då den skattskyldige varit verksam i företaget i sådan omfattning att hans arbetsinsats har haft en påtaglig betydelse för vinstgenereringen (a. prop. s. 468 och 703). - Arbetsinsatser i ett fåmansföretag vilka helt eller i allt väsentligt bestått av att förvalta värdepapper har i praxis inte i något fall medfört att aktierna i fåmansföretaget ansetts kvalificerade...”

Detta utesluter dock inte att möjligheten att andelarna är kvalificerade existerar. Det indikerar emellertid med tydlighet att sannolikheten för att

⁵⁴ Jfr. RÅ 1981 1:4, RÅ 1981 Aa 12 och RÅ 1986 ref. 99.

andelarna i en kapitalförvaltande verksamhet anses kvalificerade för delägaren är mycket liten. Detta förefaller också vara oberoende av aktieägarens formella ställning i fåmansaktiebolaget. Inte heller vinstgenereringen som sådan förefaller vara av intresse, utan i huvudsak tillvägagångssättet.

Ovannämnda till trots genererar det nya avgörandet från Kammarrätten i Göteborg vissa en öppning som är av intresse att belysa. Nämligen om den företagsledning som förekom i det förestående fallet skulle kunna kvalificera en aktieägares andelar. Aktiviteten i bolaget var onekligen tillräcklig för att etablera bolagets fasta driftställe hos aktieägaren.

Mot bakgrund av de uttalanden som görs i förarbetena är det dock intressant att undersöka huruvida förutsättningarna för en arbetande aktieägare förändras i de fall då verksamheten klassificeras som värdepappersrörelse. Det har tidigare fastslagits att varje enskild bedömning måste förädlas av en kvalitativ bedömning. Vissa generella slutsatser kan dock dras baserat på uppsatsens redogörelser. Bedömningen av verksamhetens karaktär baseras i huvudsak på omsättningshastighet och antalet transaktioner. Dessa mäts kvantitativt, vilket torde innebära att vinstgenereringen är närmare sammankopplad till arbetsinsatsen vid handel än vid förvaltning. Detta borde i förlängningen förädlas slutsatsen att rekvisitet "verksam i betydande omfattning" oftare uppfylls vid handel än vid förvaltning. Det är dock inte aktuellt att ovanstående iakttagelse innebär att en delägars andelar blir kvalificerade per automatik när det rör sig om värdepappersrörelse.

Ovanstående leder till vissa slutsatser. Fåmansaktiebolag som förvaltar aktieportföljer kommer i en klar majoritet av fallen bedömas utöva kapitalförvaltning. På bolagsnivå innebär detta rent skattemässigt att utdelningar ska tas upp i enlighet med bokföringsmässiga grunder samtidigt som kapitalvinster tas upp i samband med att de avyttras. Vad gäller kapitalförluster är det möjligt att göra avdrag för dessa inom aktiefällan. För

den fysiska ägaren innebär denna klassificering i nästan varje fall att dennes aktieinnehav inte är kvalificerat. I förlängningen innebär detta att kapitalvinster och utdelningar i de flesta fall tas upp till fem sjättedelar. Vad gäller uppsatsens tredje fråga kan sägas att det med grund i denna framställning har slutsatsen landat i att vilken klassificering som sker av ett fåmansaktiebolags verksamhet förefaller få betydelse för sannolikheten att delägarrens andelar är kvalificerade.

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

Lehrberg, Bert (2016), *Praktisk juridisk metod*. 9 uppl., Iusté Aktiebolag.

Lodin, Sven-Olof, m.fl., (2019), *Inkomstskatt en lärobok i skatterätt*, 17 uppl., Studentlitteratur.

Påhlsson, Robert, *Skatterättspraxis i utvecklingen- principer för rättsfallsanalys*, Skattenytt nummer 3, 2011.

Rydin, Urban, Båvall, Bertil, Bartels, Katarina, (2016), *Beskattning av ägare till fåmansföretag*, 4 uppl., Wolters Kluwer.

Sandgren, Claes (2018), *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: Ämne, material, metod och argumentation*. 4 uppl., Norstedts Juridik.

Tivéus, Ulf, Jacobsson, Sara, (2019), *Skatt på finansiella instrument*, 2 uppl., Norstedts Juridik.

Tjernberg, Mats, *Skatterättslig tolkning på inkomstbeskattningens område – lagen i sitt systematiska sammanhang och vid (uppenbara) felformuleringar*, Skattenytt nummer 4, 2016.

Källor

Tryckta källor

Offentligt tryck

Propositioner och regeringsskrivelser

Prop. 1989/90:110 Om reformerad inkomst- och företagsbeskattning.

Prop. 2002/03:96 Skattefri kapitalvinst och utdelning på näringsbetingade andelar.

Övrigt

Skatteverket (2020), *Gränsdragning mellan kapitaltillgång och lagertillgång*, tillgänglig på

<<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/331521.html>>, (besökt 2020-12-02).

Skatteverket (2017) *Anskaffningsvärdet för andelar som i samma ägares hand övergår från att vara näringsbetingade till att bli lagertillgångar i en värdepappersrörelse*, tillgänglig på

<<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/361603.html>>, (besökt 2020-12-02).

Skatteverket (2016), *Handel med värdepapper i aktiebolag – kapitalförvaltning eller värdepappersrörelse?*,

<<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/355132.html>>, (besökt 2020-12-02).

Rättsfallsförteckning

Högsta förvaltningsdomstolen (tidigare Regeringsrätten)

RA 1981 1:4
RA 1981 Aa 12
RA 1986 ref. 99
RA 1988 ref. 45 I och II
RA 1988 not. 270
RA 1988 not. 273
RA 1988 not. 274
RA 1988 not. 275
RA 1988 not. 276
RA 2000 not. 47
RA 2000 not. 164
RA 2002 ref. 21
RA 2002 ref. 52
RA 2003 ref. 49
RA 2004 ref. 61
RA 2004 not. 125
RA 2004 not. 162
RA 2007 ref. 15
RA 2009 not. 68
RA 2009 ref. 36
HFD 2012 not. 57
HFD 2015 not. 67

Kammarrätter

Kammarrätten i Sundsvall 2010-04-22, mål nummer 337-09
Kammarrätten i Stockholms 2003-03-27, mål nummer 5601-2002
Kammarrätten i Göteborg 2020-11-11, mål nummer 2821–2823-20